

Vnější ekonomické prostředí

První tutoriál



**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Doc. Mgr. Ing. Michal Tvrdoň, Ph.D.
Katedra ekonomie a veřejné správy

Mikroekonomie:

- zabývá se chováním dílčích ekonomických subjektů na dílčím trhu, tedy trhu určitého statku nebo trhu určitého výrobního faktoru

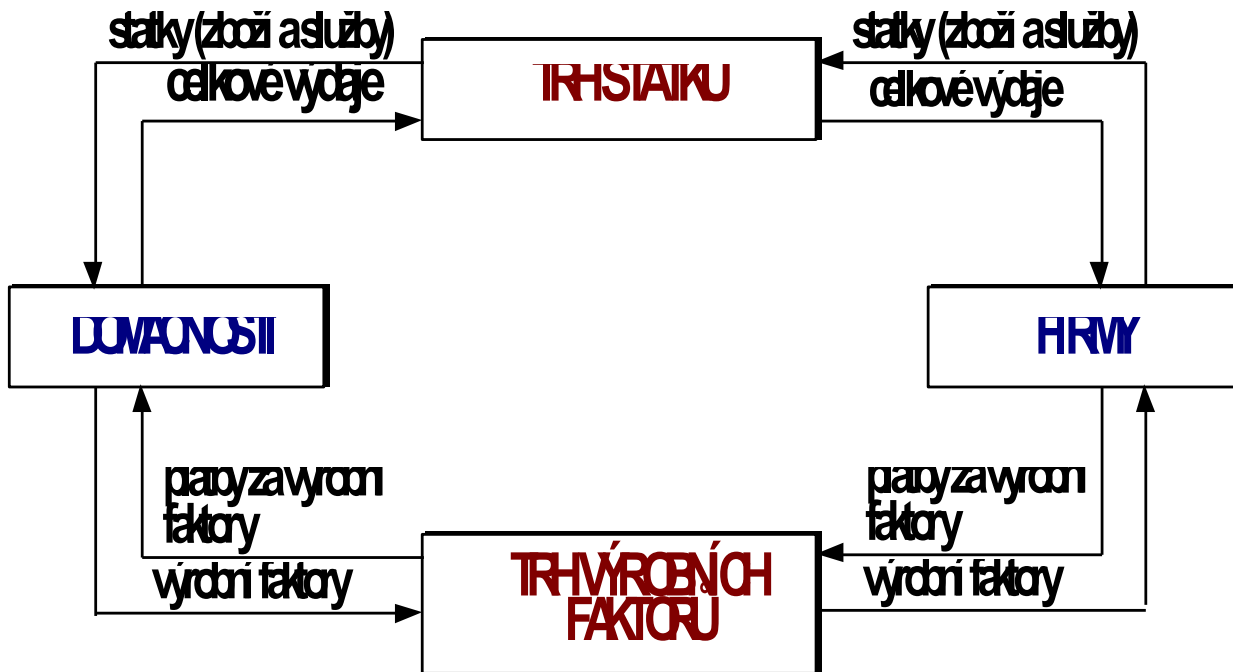
Makroekonomie:

- zabývá chováním ekonomiky jako celku, zkoumá souhrnné, agregátní ekonomické jevy a vzájemné vztahy mezi nimi, souhrnné ekonomické veličiny jako jsou nezaměstnanost, inflaci, národní produkt, vztah k zahraničí
-

Ekonomický koloběh – mikroekonomický přístup



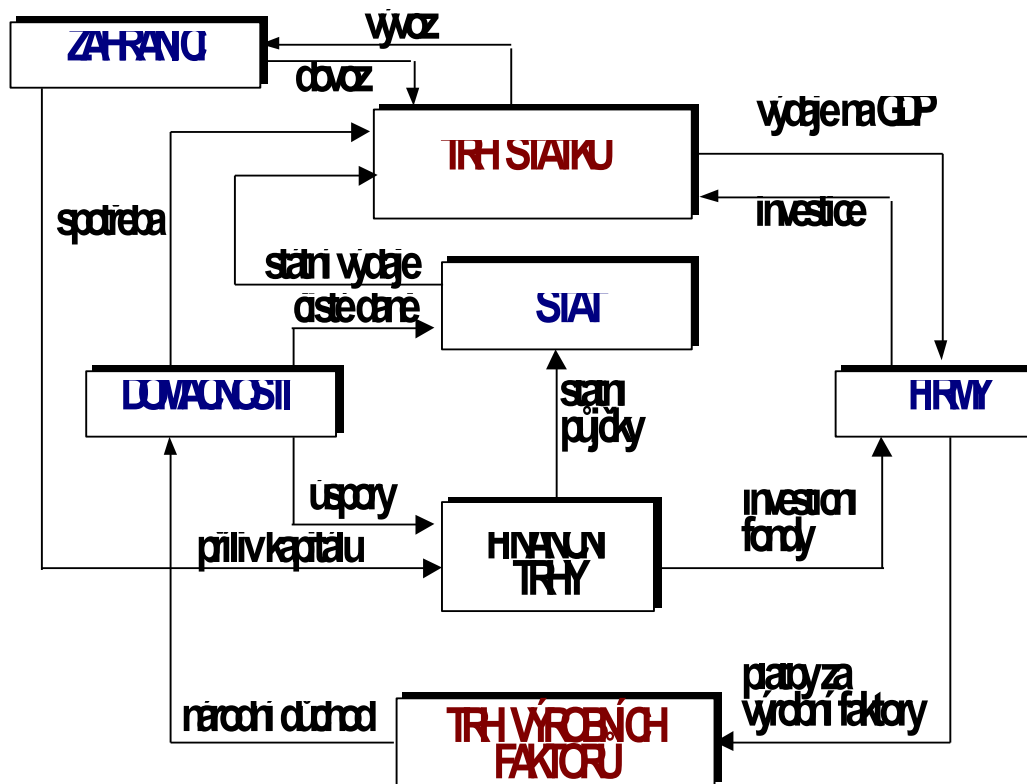
SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ



Ekonomický koloběh – makroekonomický přístup



SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ



- Vývoj ekonomiky a jeho sledování zajímá domácnosti, firmy, stát a koneckonců i zahraničí
 - PROČ?
 - Domácnosti – mzdy, důchody, investice do infrastruktury, jistota zaměstnání
 - Firmy - kolik investovat, mzdy, kolik vyrábět
 - Stát – kurz měny (CB), daně, rozpočet
 - Politici – chtějí znovuzvolení
 - Zahraníčí – EU, investice, zahraniční obchod, půjčky
-

Makroekonomické agregáty



**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Výkon dané ekonomiky – produkt (HDP a HNP)
 - Pracovní síla (zaměstnanost a nezaměstnanost)
 - Cenová hladina
 - Pozice vůči zahraničí
-

Makroekonomické agregáty - produkt



SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVÍNĚ

- Výkon ekonomiky je vyjadřován nejčastěji pomocí hrubého domácího produktu (HDP)
 - Na základě tohoto ukazatele jsme schopni určit aktuální výkonnost dané ekonomiky, výkonnost v čase a jsme také schopni porovnávat jednotlivé země v rámci světové ekonomiky mezi sebou.
 - Obdobně jako tomu je u sportovců, tak i ekonomika může mít aktuální výkonnost pod svými možnostmi nebo naopak může být její výkonnost tak vysoká, že se může začít i přehřívat, což s sebou následně zpravidla nese negativní dopady.
 - V dalším výkladu nás bude mimo jiné zajímat i to v jaké relaci k dlouhodobě udržitelné výkonnosti se aktuální výkonnost nachází, což bude klíčové i pro nastavení odpovídající hospodářské politiky státu (zejména fiskální a monetární politiky).
-



- Práce je primární výrobní faktor a patří ke klíčovým faktorům výkonnosti ekonomiky (jak co do kvantity, tak do kvality).
 - Zaměstnanost nám zpravidla ukazuje, kolik obyvatel v produktivním věku je zapojeno do pracovního procesu.
 - Se zaměstnaností souvisí i opačný jev, a to je nezaměstnanost, která znamená, že určitá část obyvatel v produktivním věku nepracuje (buď z vlastního rozhodnutí, nebo tzv. nedobrovolně čili i když by chtěli pracovat, nikdo jejich ruce ani mozky nepoptává).
 - trh práce je v podstatě zrcadlem fungování ekonomiky, lze na základě vývoje počtu nezaměstnaných hodnotit aktuální vývoj ekonomiky.
 - blíže se budeme těmito souvislostem věnovat ve speciální části věnované trhu práce.
-

Makroekonomické agregáty – cenová hladina



SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVÍNĚ

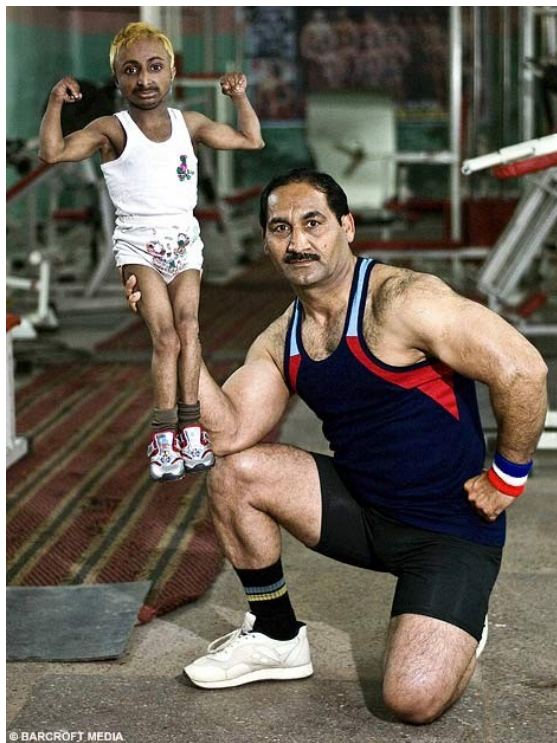
- Cenová hladina představuje všeobecnou úroveň cen v ekonomice (v makroekonomii se pohybujeme ne na dílčích trzích (např. banánů) ale agregátních trzích, kde sledujeme všechny ceny statků a služeb, které se navíc v čase vyvíjejí).
 - Cenová hladina se měří nejčastěji pomocí cenových indexů a podrobněji se budeme této veličině věnovat v samostatné kapitole.
 - Cenová hladina se v důsledku zdražování jednotlivých výrobků může zvyšovat, kdy v makroekonomii označujeme tento jev termínem inflace čili trvalý vzestup všeobecné cenové hladiny
 - Inflace je sice peněžní jev, nicméně její dopad na ekonomiku může být zásadní.
-

Makroekonomiké agregáty – vnější ekonomická pozice



SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVÍNĚ

- Vnější ekonomická pozice vyjadřuje postavení dané ekonomiky ve světové ekonomice.
 - Současné ekonomiky nejsou uzavřené a čile se zapojují do mezinárodního obchodu, který jim může přinést celou řadu jak pozitivních dopadů, tak i negativních dopadů
 - V rámci světové ekonomiky můžeme s různou intenzitou sledovat toky zboží, služeb, osob a kapitálu mezi zeměmi.
 - Pro makroekonomy je tedy důležité nějaký způsobem zachytit postavení dané země vůči zbytku světa, což se nejčastěji stanovuje pomocí sledování účtů v rámci platební bilance, jež zjednodušeně řečeno vyjadřuje mezinárodní obchod s výrobky a službami a mezinárodní pohyb kapitálu do země a ze země.
 - Důležité jsou nejen toky v absolutních číslech, ale rovněž i výsledná salda jednotlivých účtů, čili jestli převažuje směr z ekonomiky nebo do ní. I této problematice se budeme později věnovat v širších souvislostech.
-



Který ze vzpěračů je výkonější?

V absolutních číslech je zřejmé, že větší váhu zvedne vzpěrač vpravo, což je dáno tím, že je větší, má větší objem svalů, než kolik má vzpěrač vlevo. Pokud bych ale poměřovali relativní výkon obou vzpěračů, tj. že bychom zohlednili jednak váhu, kterou zvedli, jednak ale i celkovou hmotnost vzpěrače a vzájemně je poměřili, mohli bychom dojít k závěru, že malý vzpěrač je silnější, tj. má vyšší výkon než vzpěrač velký. Stejně je tomu tak i u ekonomik.

Výkonnost ekonomiky – hrubý domácí produkt

- = součet peněžních hodnot finálních výrobků a služeb vyprodukovaných během jednoho roku výrobními faktory alokovanými v dané zemi, a to bez ohledu, kdo je jejich vlastníkem
 - Proč peněžní hodnota?
 - Podmínky pro započítání do HDP:
 - ✓ jen to, co je nově vyprodukováno (NE opětovný prodej)
 - ✓ jen finální produkce (NE polotovary)
 - ✓ jen to, co prošlo trhem (NE domácí práce)
 - ✓ jen to, co je legální (NE černý/šedý trh)
-

Výkonnost ekonomiky – hrubý domácí produkt



SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Ceny se v čase mění (zpravidla rostou), což může mít vliv na hodnotu HDP » možná zkreslení v čase a nemožnost srovnání
 - Nominální HDP – vypočítává se v běžných cenách, tj. cenách roku ve kterém počítáme HDP
 - Reálný HDP – vypočítává se ve stálých cenách, tzn. cenách očištěných od změn (např. HDP za rok 2014 v cenách roku 2005).
Důležitý pro posouzení vývoje ekonomiky v čase
 - Deflování = očištění od inflačních jevů čili převod z nominální hodnoty na reálnou
-

Hrubý domácí produkt – srovnání zemí



**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVÍNĚ

EU member states economic data (2015)

Member state sorted by GDP	GDP (Nominal) in billions of euro ^[35]	GDP (Nominal) per capita euro ^[35]	GDP (PPS) per capita euro ^[36]
Germany	3,032.8	37,100	36,000
United Kingdom	2,577.3	39,600	31,600
France	2,181.1	32,800	30,300
Italy	1,642.4	27,000	27,500
Spain	1,075.6	23,200	26,200
Netherlands	676.5	40,000	36,800
Sweden	447.0	45,600	35,600
Poland	429.8	11,200	19,800
Belgium	410.4	36,600	33,800
Austria	339.9	39,400	36,600
Denmark	271.8	47,800	36,200
Ireland	255.8	55,100	49,600
Finland	209.2	38,200	31,200
Portugal	179.5	17,300	22,300
Greece	176.0	16,200	20,300
Czech Republic	167.0	15,800	25,000

EU member states economic data (2015)

Member state sorted by GDP	GDP (Nominal) in billions of euro ^[35]	GDP (Nominal) per capita euro ^[35]	GDP (PPS) per capita euro ^[36]
Romania	160.4	8,100	16,300
Hungary	109.7	11,100	19,700
Slovakia	78.7	14,500	22,200
Luxembourg	51.2	89,900	76,400
Bulgaria	45.3	6,300	13,300
Croatia	43.8	10,400	16,700
Slovenia	38.6	18,700	23,700
Lithuania	37.3	12,900	21,300
Latvia	24.4	12,300	18,500
Estonia	20.3	15,400	21,200
Cyprus	17.6	20,800	23,500
Malta	8.8	20,300	25,400

Hrubý domácí vs. národní produkt



SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Hrubý národní produkt (HNP)
 - U **HDP** je důležité, **kde** jsou VF umístěny (v domácí zemi či v cizině) bez ohledu na to, kdo je vlastní. U **HNP** je naopak důležité, **kdo** tyto výrobní faktory vlastní, bez ohledu na to, kde jsou umístěny.
-

Hrubý domácí produkt – metody měření



**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Výdajová metoda
 - Důchodová (příjmová) metoda
 - Odvětvová metoda
-

HDP - výdajová metoda

- Podstata – sečteme výdaje ekonomických subjektů

$$\mathbf{HDP = C + I + G + NX}$$

- C = spotřeba domácností
 - I = hrubé soukromé investice
 - G = výdaje vlády na nákup statků a služeb
 - NX = čistý export (rozdíl mezi exportem a importem)
-

Rozklad HDP na příkladu české ekonomiky

$$\text{HDP} = C + I + G + NX$$

	Hrubý domácí produkt	=	Útraty lidí	+	Investice lidí	+	Vládní nákupy	+	Export - Import
1996	1602 mld.	=	834 mld.	+	554 mld.	+	317 mld.	-	103 mld. (784 mld. - 887 mld.)
2000	2241 mld.	=	1125 mld.	+	660 mld.	+	455 mld.	+	1 mld. (1347 mld. - 1346 mld.)
2012	3785 mld.	=	1866 mld.	+	891 mld.	+	805 mld.	+	223 mld. (2911 mld. - 2688 mld.)
II.Q 2013 (meziroční změna)	-1,3%	=	0,0%	-	3,3%	+	0,4%	+	1,6%

HDP - důchodová metoda



SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVÍNĚ

- Podstata – vychází z důchodů (příjmů), jež plynou ek. subjektům z vlastnictví VF a jež byly použity na tvorbu HDP

$$\mathbf{HDP = w + i + z + n + s + a + TN}$$

- w - mzdy a platy
 - n - renta (u zemědělců renta z půdy či pronájem nemovitosti)
 - i - čisté úroky
 - z - zisky firem
 - a – odpisy (amortizace)
 - TN - nepřímé daně
 - s – příjmy ze samozaměstnání
-

Jaký je „optimální“ výkon ekonomiky?



- Výkon ekonomiky je v čase proměnlivý a odchyluje se od dlouhodobě udržitelné úrovně
 - Klíčová otázka – zasahovat do ekonomiky v případě těchto vychýlení?
 - Když ano, tak jaké použít nástroje?
 - Makroekonomická stabilizační politika státu - aktivní opatření státu za účelem dosažení normativně vymezené úrovně nebo dynamiky vývoje makroekonomických veličin, které v čase fluktuují.
-



- Stabilizovat ekonomiku můžeme zejména pomocí **fiskální politiky** čili opatřeními financovanými z veřejných rozpočtů nebo opatřeními majícími za úkol regulovat příjmy a výdaje ze systému veřejných rozpočtů. Tuto politiku má ve své gesci vláda a parlament.
 - S přerozdělováním nashromážděných finančních prostředků v systému veřejných financí úzce souvisí **důchodová politika**, která si klade za cíl přerozdělovat získané zdroje, zpravidla směrem od bohatých k chudým, nebo také od ekonomicky aktivních k ekonomicky neaktivním skupinám obyvatel a přispět tak k rovnoměrnějšímu rozložení příjmů ve společnosti.
-

- Další důležitou dílčí hospodářskou politikou je **měnová politika**, která se snaží ovlivňovat stabilitu cenové hladiny a stabilitu kurzu domácí měny a v konečném důsledku tak stabilizovat ekonomiku. Tato politika je ve většině tržních ekonomik v rukou centrální banky, která je i nezávislá ve výkonu této politiky na vládě, prezidentovi či parlamentu.
 - Regulaci pohybu zboží, služeb a kapitálu nazýváme **vnější ekonomickou politikou**, která v sobě zahrnuje obchodní politiku (regulaci toku zboží ze země a do země) a kurzovou politiku centrální banky.
-



- Další důležitou dílčí hospodářskou politikou je **měnová politika**, která se snaží ovlivňovat stabilitu cenové hladiny a stabilitu kurzu domácí měny a v konečném důsledku tak stabilizovat ekonomiku. Tato politika je ve většině tržních ekonomik v rukou centrální banky, která je i nezávislá ve výkonu této politiky na vládě, prezidentovi či parlamentu.
 - Regulaci pohybu zboží, služeb a kapitálu nazýváme **vnější ekonomickou politikou**, která v sobě zahrnuje obchodní politiku (regulaci toku zboží ze země a do země) a kurzovou politiku centrální banky.
-

- Pokud se nám bude v čase reálný hrubý domácí produkt zvyšovat, potom můžeme hovořit, že daná země dosahuje ekonomického růstu
 - Aby mohla ekonomika dosahovat ekonomického růstu, musí disponovat určitou zásobu výrobních faktorů a efektivněji je vyžívat
 - mezi zdroje růstu patří zejména výrobní faktory a jejich množství a kvalita:
 - *lidské zdroje*, kam patří zejména množství práce, resp. jeho kvalita, kterou nazýváme jako lidský kapitál, tj. vzdělanostní úroveň pracovní síly.
 - *přírodní zdroje*, kam kromě půdy řadíme i nerostné bohatství dané země nebo i klimatické podmínky v dané zemi (umožňující např. cestovní ruch, viz příklady alpských zemí nebo pro přímořskou turistiku případ Řecka) a rovněž je důležitá kvalita těchto zdrojů.
 - *kapitálové zdroje*, kam můžeme zařadit kapitálové statky v podobě budov, strojů, zařízení a také jejich technologická úroveň určující v podstatě možnosti výroby
-

- ***kvantitativně*** založený ekonomický růst, který je zpravidla dán tím, že se intenzivněji využívají dostupné výrobní faktory (do výrobního procesu je zapojeno větší množství pracovní síly, nerostného bohatství či kapitálu).
 - ***kvalitativně*** založený ekonomický růst, který je vyvolán vyšší kvalitou vstupů (do výrobního procesu se může zapojit větší množství pracovní síly s vysokoškolským vzděláním, nebo jsou používány inovované výrobní linky s vyšší produktovou, případně jsou nalezeny nová naleziště určité nerostné suroviny, jež má vyšší kvalitu, než tomu bylo doposud). V tomto případě se v podstatě posouvají produkční možnosti dané ekonomiky, tak jak již bylo vysvětleno v mikroekonomii.
-

- Produkční možnosti ekonomiky se dají v makroekonomii vyjádřit pomocí **potenciálního produktu**, který by se dal charakterizovat jako nejvyšší udržitelný výkon ekonomiky za podmínek daného množství a kvality vstupů a de facto odpovídá optimálnímu (plnému) využití disponibilních zdrojů.
 - Jedná se o produkt při **plné míře zaměstnanosti** (resp. přirozené míře nezaměstnanosti, což je taková míra nezaměstnanosti, která je slučitelná s dlouhodobou rovnováhou ekonomiky)
 - Z dlouhodobého pohledu produkční možnosti ekonomiky neustále rostou
 - V reálném světě však není možné ekonomického růstu dosahovat stále a jsou období, kdy se ekonomice „nedaří“, tedy reálný produkt buď stagnuje, nebo se dokonce sníží. Skutečný (reálný) produkt může krátkodobě potenciální produkt dokonce i převýšit, což je ale dlouhodobě neudržitelné
-

Hospodářský cyklus



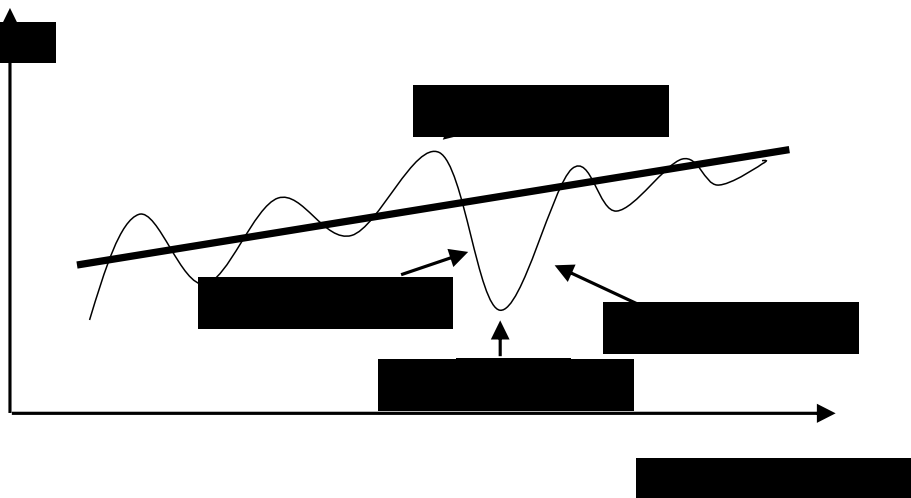
SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Toto kolísání skutečného (reálného) produktu okolo potenciálního produktu čili produkčních možností ekonomiky nazýváme jako **hospodářský cyklus**.
 - Jedná se posloupností pravidelně se opakujících fází vzestupu, poklesu nebo stagnace makroekonomické aktivity
 - Hospodářský cyklus se člení na tyto fáze:
 - Konjunktura (expanze)
 - Vrchol
 - Kontrakce
 - Dno
-

Hospodářský cyklus



SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ



- Tlustší čára = potenciální produkt
 - Tenčí čára = skutečný (reálný) produkt
-

Hospodářský cyklus – externí faktory



**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- nedostatečné informace ekonomických subjektů,
 - nerovnoměrné tempo využívání nových vynálezů a objevů,
 - změny cen základních surovin na světových trzích,
 - měnové krize, problémy na mezinárodních kapitálových trzích
 - vládní regulace ekonomiky nástroji fiskální a monetární politiky
 - změny vládní politiky (volební období)
 - politické příčiny (války, revoluce)
-

Hospodářský cyklus – interní faktory



SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- příčiny kolísání agregátní nabídky a poptávky;
 - snaha firem maximalizovat zisk úsporami mzdových nákladů, což vede k tomu, že úspory mezd vyvolávají zaostávání poptávky za nabídkou;
 - nestabilita investičních výdajů;
 - bohatí nebo šetrní lidé získávají příliš velké příjmy v relaci k možným investicím ve společnosti apod.
-

Hospodářský cyklus – typy dle délky



SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- ***Kitchinovy cykly*** – krátkodobé, trvají 36-40 měsíců, jsou způsobeny výkyvy v zá-sobách a rozpracované výrobě, označují se i jako sezónní cykly.
 - ***Juglarovy cykly*** – střednědobé, trvají 7-10 let, jsou způsobeny investicemi do strojů a zařízení, jsou označovány i jako podnikatelské cykly.
 - ***Kondratěvovy cykly*** – dlouhodobé, trvají 30-60 let, jsou způsobeny změnami ve vý-robních technologiích, monetárními a politickými jevy, klimatickými změnami, ino-vacemi vyšších řádů apod.
-



**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Děkuji za pozornost
